

**ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΑΘΗΝΩΝ**

ATHENS UNIVERSITY
OF ECONOMICS
AND BUSINESS

Εισαγωγή στην Οικονομική Επιστήμη **ΤΜΗΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ**

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ_1: **Εισαγωγικές Έννοιες**

Καθηγήτρια: Σοφία Δημέλη

Περιεχόμενα: Μέρος Α

- Εισαγωγικές έννοιες
Οικονομική Επιστήμη-Οικονομικό Πρόβλημα
- Καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων
- Κόστος ευκαιρίας
- Λειτουργία των αγορών
- Μορφές αγορών
- Οικονομική Ανάλυση:
Μικροοικονομική και Μακροοικονομική
- Οικονομικά στοιχεία-υποδείγματα-
διαγράμματα

Τι είναι η οικονομική επιστήμη;

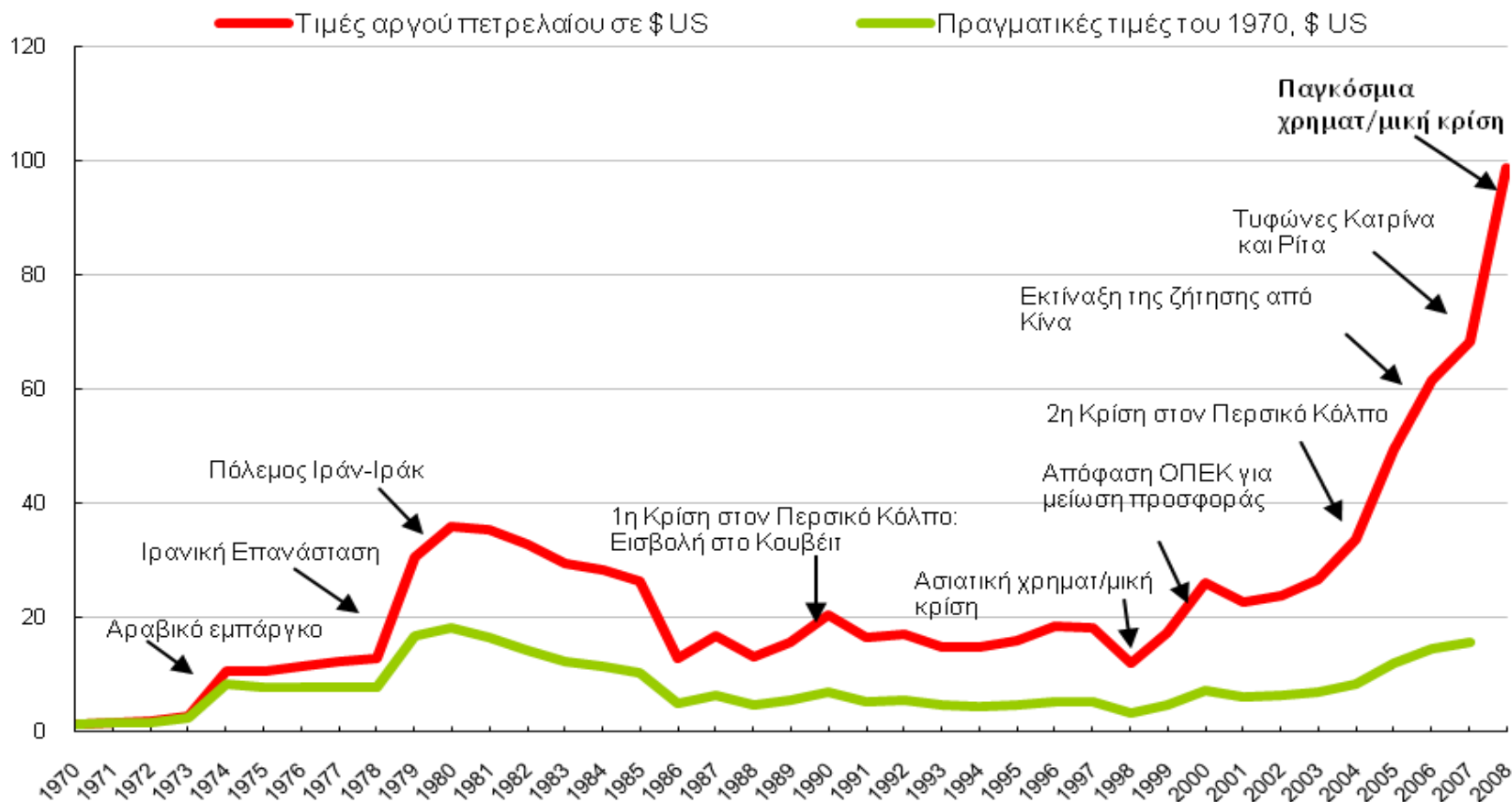
Είναι η μελέτη του πώς η κοινωνία αποφασίζει...

- Τι θα παραχθεί.
- Για ποιον θα παραχθεί.
- Πώς θα παραχθεί.

Οικονομικό Πρόβλημα

Είναι το πρόβλημα των επιλογών προκειμένου να συμβιβάσει η κοινωνία τις ουσιαστικά απεριόριστες επιθυμίες των ατόμων για αγαθά και υπηρεσίες με τη σπανιότητα των διαθέσιμων πόρων (πρώτων υλών, κεφαλαίου, εργασίας)

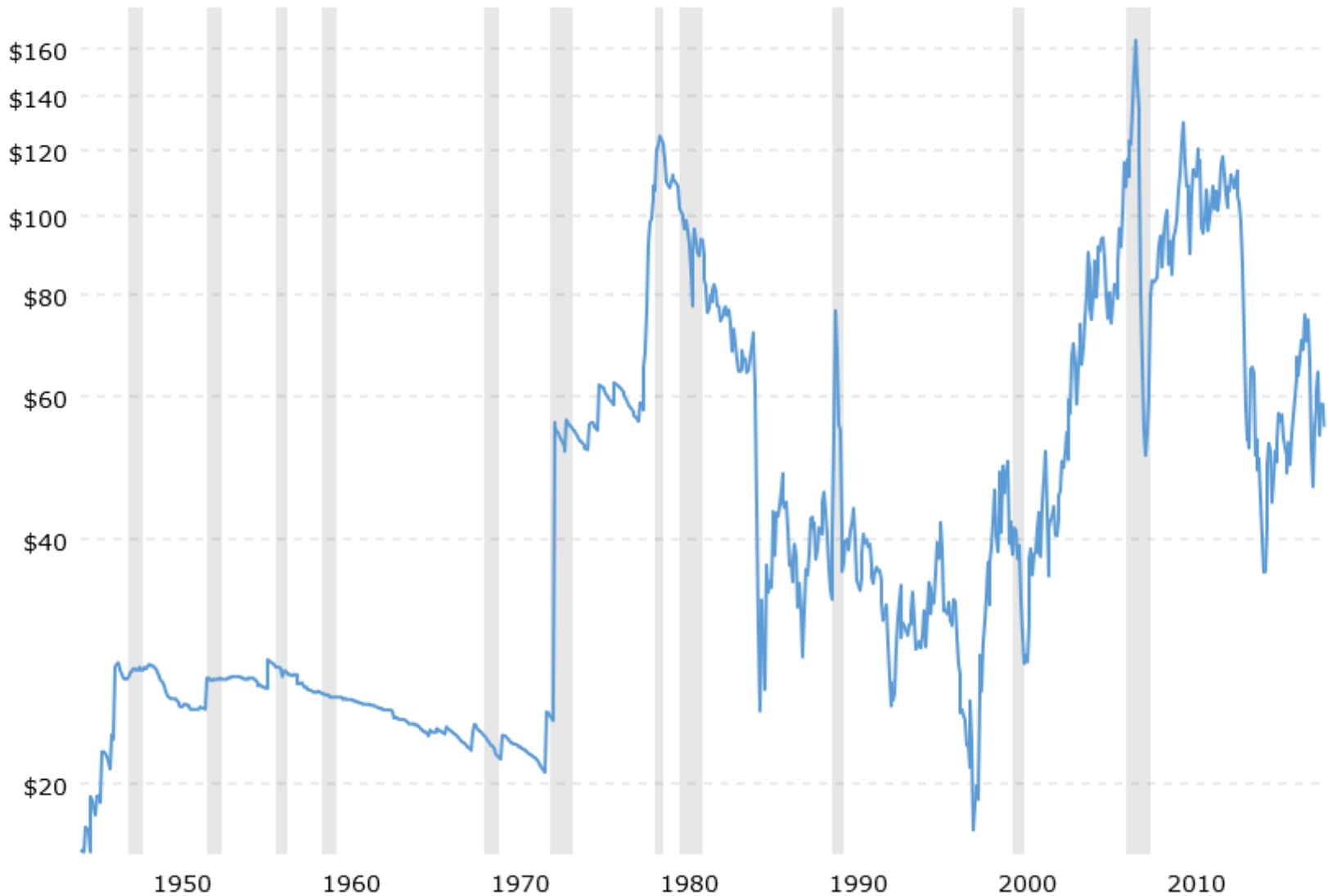
Διαχρονική πορεία τιμών πετρελαίου

Παράδειγμα: Η τιμή του πετρελαίου

- Η τιμή του πετρελαίου τριπλασιάστηκε το 1973-74, από 3\$ σε 9\$ το βαρέλι (τρέχουσες τιμές).
- Τριπλασιάστηκε ξανά το 1979-80 ξεπερνώντας τα 30\$ το βαρέλι σε τρέχουσες τιμές και επηρέασε τους ανθρώπους σε όλον τον κόσμο.
- Στη δεκαετία του 1990 παρέμεινε σε χαμηλά επίπεδα πέφτοντας κάτω από τα 20\$ το βαρέλι.
- Από τις αρχές του 2000 με την αύξηση της ζήτησης για πετρέλαιο (κυρίως από τις γρήγορα αναπτυσσόμενες ασιατικές αγορές Κίνας, Ινδίας, Σ. Αραβίας), οι τιμές αρχίζουν πάλι να καλπάζουν με κορύφωση το 2008 που ξεπέρασε όλα τα προηγούμενα επίπεδα, πλησιάζοντας τα 140\$ το βαρέλι.
- Στη διάρκεια της κρίσης έπεσε στα επίπεδα του 2005, αλλά μετά άρχισε να ανεβαίνει, σταθεροποιήθηκε στα 110\$ και μετά το 2014, άρχισε και πάλι καθοδική πορεία.

Τιμές αργού πετρελαίου από το 1950 μέχρι το 2019

Μια αύξηση στην τιμή του πετρελαίου επηρεάζει τα εξής:

- Τι θα παραχθεί.
 - προϊόντα χαμηλότερης έντασης πετρελαίου
- Πώς θα παραχθεί.
 - τεχνικές χαμηλότερης έντασης πετρελαίου
- Για ποιον θα παραχθεί.
 - μεγαλύτερη αγοραστική δύναμη για τους παραγωγούς πετρελαίου, μικρότερη για τους εισαγωγείς

Η σπανιότητα κατευθύνει τις επιλογές

Κόστος ευκαιρίας:

Μια κρίσιμη έννοια στην οικονομική ανάλυση.

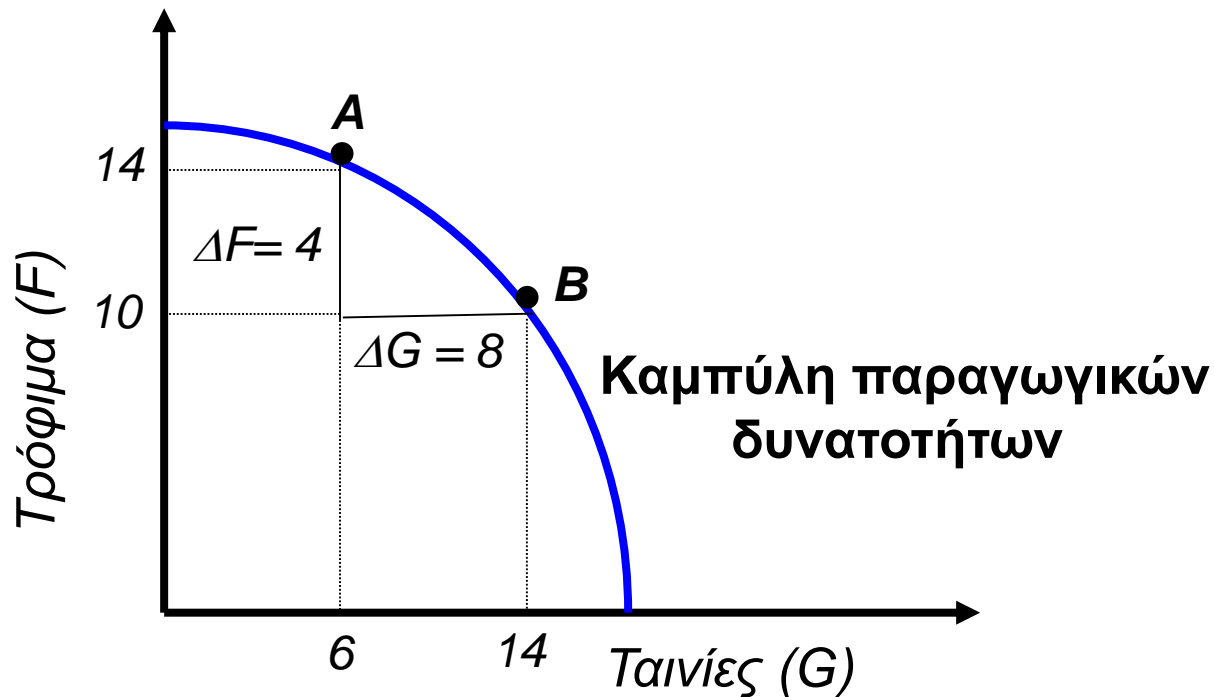
Η ποσότητα των άλλων αγαθών που πρέπει να θυσιαστεί προκειμένου να παραχθεί μία επιπλέον μονάδα ενός αγαθού.

Η καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων (1)

- Για κάθε δεδομένο επίπεδο παραγωγής του ενός αγαθού, η *καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων* δείχνει τη *μέγιστη* ποσότητα του άλλου αγαθού που μπορεί να παραχθεί.
- Κάθε σημείο πάνω στην καμπύλη δείχνει ότι η παραγωγή είναι αποτελεσματική.
- Όλα τα σημεία μέσα στην καμπύλη αντιστοιχούν σε αναποτελεσματικές μεθόδους παραγωγής, ενώ η παραγωγή είναι ανέφικτη έξω από την καμπύλη.
- Μετατόπιση της καμπύλης προς τα έξω μπορεί να συμβεί μέσω τεχνολογικής προόδου.

Η καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων (2)

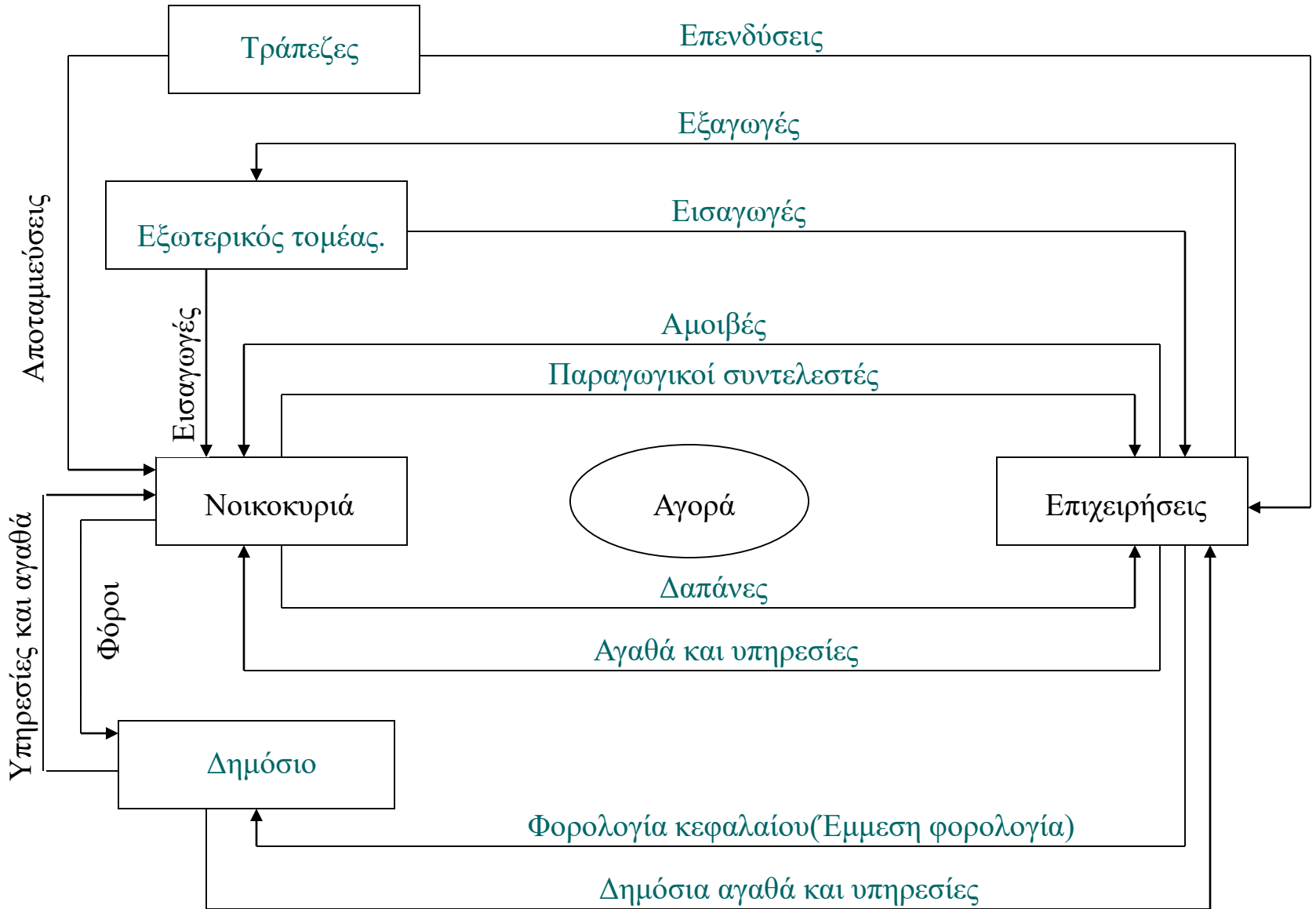
$$\Delta F / \Delta G = \text{κόστος ευκαιρίας} (= 1/2)$$

Η λειτουργία των αγορών

- Αγορά: μια σύντομη ονομασία για τη διαδικασία μέσω της οποίας...
 - οι αποφάσεις των νοικοκυριών για την κατανάλωση εναλλακτικών αγαθών
 - οι αποφάσεις των επιχειρήσεων για το τι και πώς θα παράγουν
 - και οι αποφάσεις των εργαζομένων για το πόσο και για ποιον θα εργαστούν
- ...συντονίζονται όλες μέσω της προσαρμογής των τιμών

Σύστημα αγορών

Κατανομή των πόρων

- Η κατανομή των πόρων είναι ζωτικής σημασίας για μια κοινωνία
- Γίνεται με διαφορετικούς τρόπους σε διαφορετικές κοινωνίες, π.χ.
 - κεντρικά ελεγχόμενη οικονομία
 - μεικτή οικονομία
 - ελεύθερη αγορά

Μορφές αγορών

- Τέλεια Ανταγωνιστική
Παράδειγμα: αγορά σίτου
- Μονοπωλιακή
Παράδειγμα: ΕΥΔΑΠ (φυσικό μονοπώλιο)
- Μονοπωλιακού ανταγωνισμού
Παράδειγμα: Βιομηχανία λογισμικού
- Ολιγοπωλιακή
Παράδειγμα: Αεροπορικές εταιρείες

Μικροοικονομική και μακροοικονομική

- Η **Μικροοικονομική** προσφέρει μια λεπτομερή μελέτη των ατομικών οικονομικών επιλογών που σχετίζονται με συγκεκριμένα αγαθά.
 - Οι τιμές των αγαθών, για παράδειγμα, ή οι μισθοί των εργαζομένων αποτελούν μικροοικονομικά ζητήματα.
- Η **Μακροοικονομική** δίνει έμφαση στις αλληλεπιδράσεις μέσα στο σύνολο της οικονομίας.
 - Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, το γενικό επίπεδο τιμών και το ποσοστό ανεργίας αποτελούν παραδείγματα μακροοικονομικών ζητημάτων.

Μικροοικονομική Ανάλυση

Επιχείρηση και αγορές

- Κάθε επιχείρηση χρειάζεται να λάβει αποφάσεις αναφορικά με τον τρόπο παραγωγής, την παραγόμενη ποσότητα, την προμήθεια των πρώτων υλών, κ.λπ.
- Οι αποφάσεις αυτές επηρεάζονται από διάφορους εξωτερικούς και εσωτερικούς παράγοντες.
- Οι εξωτερικοί παράγοντες είναι αυτοί που έχουν να κάνουν με τα θέματα για τα οποία η επιχείρηση δεν έχει κανέναν έλεγχο, ενώ οι εσωτερικοί είναι παράγοντες που μπορεί να επηρεάσει η ίδια η επιχείρηση.

Επιχείρηση και εξωτερικοί παράγοντες (1)

- **Πολιτικοί/νομικοί παράγοντες**

Π.χ. Νομοθετικές ρυθμίσεις για τη μόλυνση, το κάπνισμα, ΦΠΑ στα ποτά ή στα καύσιμα.

- **Οικονομικοί παράγοντες**

Π.χ. μεταβολές στις τιμές των πρώτων υλών,
αλλαγές στις νομισματικές ισοτιμίες,
η είσοδος μιας νέας πολυεθνικής εταιρείας,
η συγχώνευση τραπεζών
η φορολογική πολιτική της κυβέρνησης ή
η πολιτική επιτοκίων της κεντρικής τράπεζας

Επιχείρηση και εξωτερικοί παράγοντες (2)

- Κοινωνικοί/πολιτισμικοί παράγοντες
Π.χ. κοινωνικές αντιλήψεις όσον αφορά τις ώρες εργασίας, τη διάκριση των φύλων
- Τεχνολογικοί παράγοντες
Π.χ. χρήση καινοτόμων τεχνολογιών ρομποτική, αυτοματοποίηση παραγωγής
- Οι τέσσερις παραπάνω παράγοντες αποτελούν την αποκαλούμενη ανάλυση **PEST** από τα αρχικά των αγγλικών όρων:
- **P**olitical, **E**conomic, **S**ocial and **T**echnological

Επιχείρηση και εσωτερικοί παράγοντες

Δεδομένων των παραπάνω εξωτερικών παραγόντων, οι επιχειρήσεις καλούνται να λάβουν αποφάσεις που εξαρτώνται αποκλειστικά από την ίδια την επιχείρηση και αποτελούν τους εσωτερικούς παράγοντες:

- Ποσότητα παραγωγής,
- κοστολόγηση του παραγόμενου προϊόντος,
- δαπάνες διαφήμισης,
- απαιτούμενες επενδύσεις, κ.λπ.

Οικονομικά στοιχεία και υποδείγματα

- Η μελέτη των οικονομικών σχέσεων και προβλημάτων στηρίζεται στην ανάλυση των διαθέσιμων οικονομικών στοιχείων και την κατασκευή οικονομικών υποδειγμάτων.
- Το **υπόδειγμα** είναι ένα απλοποιημένο πλαίσιο οργάνωσης του τρόπου με τον οποίο προσεγγίζουμε κάποιο πρόβλημα.
- Ο ρόλος των στοιχείων είναι σημαντικός διότι υποδηλώνουν σχέσεις που πρέπει να ερμηνεύσουμε και μας επιτρέπουν να ελέγξουμε τις υποθέσεις μας και να ποσοτικοποιήσουμε τις επιδράσεις που υπονοούν.

Οικονομικά στοιχεία

- **Πίνακες** → εύκολη παρουσίαση των στοιχείων με τρόπο κατανοητό
- **Χρονολογικές σειρές** → δείχνουν τις διαδοχικές μετρήσεις της ίδιας μεταβλητής σε διαφορετικές χρονικές στιγμές
- **Διαστρωματικά στοιχεία** → καταγράφουν για μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή τις τιμές μιας μεταβλητής σε διαφορετικές οικονομικές μονάδες ή σύνολο μονάδων

Αριθμοδείκτες & άλλοι δείκτες

- **Αριθμοδείκτες** → εκφράζουν τα στοιχεία σε σύγκριση με μια δεδομένη τιμή βάσης
Πολλοί αριθμοδείκτες αναφέρονται στο μέσο όρο πολλών μεταβλητών.
- **Δείκτης Λιανικών Τιμών** → χρησιμοποιείται για τη μέτρηση των μεταβολών του κόστους ζωής, των χρημάτων που πρέπει να δαπανηθούν για την αγορά του καλάθιού των προϊόντων που καταναλώνει ένα αντιπροσωπευτικό νοικοκυριό
- **Ρυθμός πληθωρισμού** → ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του δείκτη τιμών

Ονομαστικές και πραγματικές τιμές

- **Ονομαστική / τρέχουσα τιμή μιας μεταβλητής** → αναφέρεται στην τιμή της μεταβλητής με βάση τις τιμές που επικρατούσαν κατά τη μέτρησή της.
- **Πραγματική / σταθερή τιμή μιας μεταβλητής** → αναφέρεται στην τιμή από την οποία έχει αφαιρεθεί η μεταβολή του γενικού επιπέδου τιμών. Είναι η αποπληθωρισμένη τιμή.
- **Αγοραστική δύναμη του χρήματος** → είναι δείκτης της ποσότητας των αγαθών που μπορούν να αγοραστούν με μία χρηματική μονάδα.

Διαγράμματα και εξισώσεις

- Τα διαγράμματα **διασποράς** (scatter diagrams) δείχνουν τη σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών, των οποίων οι τιμές έχουν αποτυπωθεί στο διάγραμμα.
- Ένα διάγραμμα είναι συχνά χρήσιμο γιατί αποτυπώνει τη σχέση μεταξύ των δύο αυτών μεταβλητών υποθέτοντας ότι οι άλλοι παράγοντες είναι σταθεροί.
- Αν θελήσουμε να μεταβάλλουμε έναν από αυτούς τους σταθερούς παράγοντες, θα πρέπει να μετατοπίσουμε τη γραμμή ή την καμπύλη του διαγράμματός μας.
- Η αρχή «**οι λοιποί παράγοντες παραμένουν σταθεροί**» μας βοηθά να εξετάσουμε τη σχέση μεταξύ δύο μεταβλητών, αλλά επίσης μας υπενθυμίζει ότι έχουν σημασία και άλλες μεταβλητές.

Θεωρίες και ενδείξεις

- Για να καταλάβουμε πώς λειτουργεί μία οικονομία, χρειαζόμαστε τη **θεωρία** και τα **γεγονότα**.
- Χρειαζόμαστε τη θεωρία για να δούμε ποια γεγονότα θα προσέξουμε.
- Τα γεγονότα είναι πάρα πολλά για να μας δώσουν από μόνα τους τη σωστή απάντηση.
- Τα γεγονότα χωρίς θεωρία είναι άχρηστα, αλλά και η θεωρία χωρίς τα γεγονότα παραμένει ένας ισχυρισμός χωρίς επιβεβαίωση. Χρειαζόμαστε και τα δύο.

Βασικά μικροοικονομικά ερωτήματα

- Πως αποφασίζει ένας καταναλωτής πόση ποσότητα να αγοράσει από κάθε αγαθό;
- Ποιοι παράγοντες επηρεάζουν την προσφορά και τη ζήτηση των προϊόντων;
- Πως αντιδρούν οι καταναλωτές σε μεταβολές των τιμών και πως επηρεάζονται τα έσοδα των επιχειρήσεων;
- Ποιοι παράγοντες προσδιορίζουν το κόστος παραγωγής και την κερδοφορία μιας επιχείρησης;
- Πως αποφασίζει μια επιχείρηση πόση ποσότητα προϊόντος να παράξει;
- Ποια είναι τα χαρακτηριστικά μιας ανταγωνιστικής αγοράς;
- Πότε συμφέρει η λειτουργία των μονοπωλίων;
- Γιατί υπάρχουν μονοπώλια και ολιγοπώλια στις αγορές;
- Πότε παρεμβαίνει το κράτος στις αγορές και γιατί;